

PHÂN TÍCH ĐỀ, LẬP DÀN Ý BÀI VĂN NGHỊ LUẬN

KẾT QUẢ CẦN ĐẠT

- Nắm được cách thức phân tích đề văn nghị luận.
- Biết cách lập dàn ý bài văn nghị luận.

I - PHÂN TÍCH ĐỀ

Đọc các đề bài sau và trả lời câu hỏi nêu ở dưới.

Đề 1. Từ ý kiến dưới đây, anh (chị) suy nghĩ gì về việc “chuẩn bị hành trang vào thế kỉ mới” ?

“Cái mạnh của con người Việt Nam là sự thông minh và nhạy bén với cái mới... Nhưng bên cạnh cái mạnh đó vẫn tồn tại không ít cái yếu. Ấy là những lỗ hổng về kiến thức cơ bản do thiên hướng chạy theo những môn học “thời thượng”, nhất là khả năng thực hành và sáng tạo bị hạn chế do lối học chay, học vẹt nặng nề...”

(Theo Vũ Khoan, *Chuẩn bị hành trang vào thế kỉ mới*)

Đề 2. Tâm sự của Hồ Xuân Hương trong bài *Tự tình* (bài II).

Đề 3. Về một vẻ đẹp của bài thơ *Câu cá mùa thu* (*Thu điếu*) của Nguyễn Khuyến.

1. Đề nào có định hướng cụ thể, đề nào đòi hỏi người viết phải tự xác định hướng triển khai ?

2. Vấn đề cần nghị luận của mỗi đề là gì ?

3. Phạm vi bài viết đến đâu ? Dẫn chứng, tư liệu thuộc lĩnh vực đời sống xã hội hay văn học ?

II - LẬP DÀN Ý

Lập dàn ý là sắp xếp các ý theo trình tự lôgic. Lập dàn ý giúp người viết không bỏ sót những ý quan trọng, đồng thời loại bỏ được những ý không cần thiết. Lập được dàn ý tốt, có thể viết dễ dàng hơn, nhanh hơn và hay hơn.

Dựa vào kết quả phân tích đề, anh (chị) hãy lập dàn ý cho các đề văn nêu ở mục I.

1. Xác lập luận điểm

Gợi ý:

Ở đề 1, từ ý kiến của Vũ Khoan, có thể xác định được bao nhiêu luận điểm, bao nhiêu luận cứ cho từng luận điểm ? Đó là những luận điểm, luận cứ nào ?

Ở đề 2, cần dựa vào bài học ở phần Văn học để xác định tâm sự và diễn biến tâm trạng của nhà thơ. Mỗi nét tâm trạng có thể coi như một luận điểm trong bài viết.

Ở đề 3, người viết phải tự xác định một vấn đề mà mình nắm vững hoặc tâm đắc nhất để triển khai, chẳng hạn : vẻ đẹp mùa thu trong bài thơ, tâm trạng của nhà thơ, vẻ đẹp ngôn ngữ của bài thơ,... Tùy vấn đề được lựa chọn mà xác định các luận điểm làm sáng tỏ cho vấn đề đó.

2. Xác lập luận cứ

Tìm những luận cứ làm sáng tỏ cho từng luận điểm.

3. Sắp xếp luận điểm, luận cứ

a) *Mở bài* : Nhìn chung phần mở bài thường có nhiệm vụ giới thiệu và định hướng triển khai vấn đề.

Anh (chị) hãy dự kiến cách mở bài cho bài văn viết ở đề 1 (hoặc đề 2, đề 3).

b) *Thân bài* : Sắp xếp các luận điểm, luận cứ trong luận điểm theo một trình tự lôgic (quan hệ chỉnh thể – bộ phận, quan hệ nhân – quả, diễn biến tâm trạng,...).

c) *Kết bài* : Tóm lược nội dung đã trình bày hoặc nêu những nhận định, bình luận, nhằm khơi gợi suy nghĩ cho người đọc.

Anh (chị) hãy dự kiến nội dung và cách thức kết bài cho bài văn viết ở đề 1 (hoặc đề 2, đề 3).

4. Để dàn ý mạch lạc, cần có kí hiệu trước mỗi đề mục, ví dụ : I, II, III,... ; 1, 2, 3,... ; a, b, c,...

GHI NHỚ

- Phân tích đề là công việc trước tiên trong quá trình làm một bài văn nghị luận. Khi phân tích đề, cần đọc kĩ đề bài, chú ý những từ ngữ then chốt để xác định yêu cầu về nội dung, hình thức và phạm vi tư liệu cần sử dụng.
- Quá trình lập dàn ý bao gồm : xác lập luận điểm, luận cứ, sắp xếp các luận điểm, luận cứ theo một trình tự lôgic, chặt chẽ. Cần có kí hiệu trước mỗi đề mục để phân biệt luận điểm, luận cứ trong dàn ý.

LUYỆN TẬP

Phân tích đề và lập dàn ý hai đề sau :

Đề 1. Cảm nghĩ của anh (chị) về giá trị hiện thực của đoạn trích *Vào phủ chúa Trịnh* (trích *Thượng kinh kí sự* của Lê Hữu Trác).

Đề 2. Tài năng sử dụng ngôn ngữ dân tộc của Hồ Xuân Hương qua một bài thơ Nôm (*Bánh trôi nước* hoặc *Tự tình* – bài II).